

Jan Charytański

"Gottes Wort in unsere Zeit", wyd.
Erwin Hesse i Helmut Erharter, Wien
1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/2, 185-187

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dokładniejsze wyjaśnienie swoich tez. Protokół tego naukowego posiedzenia, podpisany przez uczestników, będzie jeszcze podlegał decyzji komisji wiary przy konferencji episkopatu niemieckiego. Jak więc widzimy, książka H. Halbfasa jest ciągle problemem otwartym i doprawdy w tej chwili nie da się powiedzieć, jaki obrót przybierze cała sprawa.

Recenzja ta miała na celu raczej przedstawić nową pozycję, niż dyskutować z tezami autora, dlatego rzadko zajmuje własne stanowisko. Nie pozwalają na to ramy tej recenzji.

H. Halbfas, zgodnie ze współczesnymi tendencjami teologicznymi, które uzyskały swe potwierdzenie w dokumentach soborowych, jest szczególnie uczulony na problem wyobcowania religii z życia, wyraźnie zaznaczający się w katechezie. Punkt ten stanowi bez wątpienia najbardziej cenny wkład autora w katechetykę współczesną. Natomiast wątpliwość budzi skrajność zajmowanego stanowiska, jak również brak precyzji wielu tez autora. Wiele z tych myśli, szokujących na pierwszy rzut oka, zdaje się zawierać głębszą, choć nieszczęśliwie wyrażoną prawdę, i to niejednokrotnie bliską soborowi, choć autor prawie nigdzie nie powołuje się na dokumenty soborowe. Same wyrażenia jednak zdają się w wielu punktach stawiać autora poza ramami ortodoksji katolickiej. Stąd konieczność wyjaśnień i dopracowania głoszonych zasad.

Z pozycją tą, nawet w tej budzącej wątpliwość formie, powinni się zapoznać wszyscy profesorzy katechetyki i pedagogiki religijnej. W wątpliwych czy nawet błędnych sformułowaniach autora ukrywa się głęboki lęk przed naszym spokojem, z jakim trzymamy się niejednokrotnie utartych form, mimo ciągłego odchodzenia od Boga tyłu spośród katechizowanych. Może droga jest fałszywa, wiele sformułowań — na pewno. Czy książka ta jednak nie stanowi krzyku, mogącego nas poruszyć i uświadomić, jak bardzo nam brak kontaktu z rzeczywistością ludzką? Poprawiona i uzupełniona wspólnym wysiłkiem może rzeczywiście przyczynić się do odszukania właściwej drogi.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Gottes Wort in unsere Zeit, wyd. Erwin Hesse i Helmut Erhardter, Wien 1967, Herder, s. 144.

Pozycja stanowi księgę pamiątkową kursu duszpasterskiego, zorganizowanego w Wiedniu w dniach 28—30 grudnia 1966 r. przez austriacki instytut duszpasterski. Referaty kursu zostały opublikowane nieco w innym porządku niż były wygłoszone. Zdaje się jednak, że stało się tak z prawdziwą korzyścią dla czytelnika. Cztery pierwsze artykuły wprowadzają w zagadnienia bardziej teoretyczne, podczas gdy trzy ostatnie służą bezpośrednio praktyce homiletycznej.

Max Zerwick, profesor Biblicum i redaktor czasopisma „*Verbum Domini*”, pragnie wprowadzić swych słuchaczy i czytelników w trudny, a zarazem delikatny problem rodzajów literackich w Piśmie świętym zarówno St., jak i N. Testamentu. Opiera się przede wszystkim na ostatnich dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła w tej sprawie. Omawia jednocześnie wszystkie wątpliwości i sprzeczności, jakie powyższe decyzje i wskazania wywołały w terenie, zwłaszcza u duszpasterzy. Chcąc je rozproszyć, tłumaczy w sposób przystępny i obrazowy różnicę podejścia Wschodu i Zachodu do historii i jej prawdy.

Norbert Lohfink, również profesor Biblicum, przedstawia historię powstawania poszczególnych ksiąg St. Testamentu, podkreślając bardzo mocno ich związek z poszczególnymi okresami historii Izraela. W określaniu czasu powstania i autorstwa poszczególnych ksiąg, autor korzysta z najnowszych

zdobyczy egzegetycznych. Właśnie poprzez to uwarunkowanie historyczne ukazuje właściwe posłannictwo poszczególnych ksiąg, ich sens teologiczny.

Wolfgang Beilner, profesor uniwersytetu w Salzburgu, omawia rolę Zmartwychwstania w redakcji Ewangelii. Stanowi ono światło, w którym autorzy Ewangelii widzą wszystkie inne wydarzenia i naukę w nich zawartą. Szczegółowo analizuje związek ze Zmartwychwstaniem chrystologii, soteriologii, eklezjologii, jakie odkrywamy w poszczególnych Ewangeliach.

Albert Goerres, profesor psychologii klinicznej na uniwersytecie w Monachium, oraz członek papieskiej komisji dla spraw rodziny, małżeństwa i regulacji urodzin, wprowadza czytelnika w zupełnie inny świat. Analizuje on możliwość przyjęcia słowa Bożego od strony słuchacza. Zdaniem autora, współczesnego człowieka cechuje sceptycyzm, moralna potrzeba badania krytycznego. Rozciąga się ona również na religię. Błędem teologii, a jeszcze bardziej kaznodziejstwa, jest nieliczenie się z tą potrzebą, warunkującą wiarę. Z drugiej jednak strony autor dostrzega u współczesnego człowieka zapotrzebowanie Chrystusa, jego prawdy. Kaznodzieja może mu przyjść z pomocą, ale nie tyle przez pouczanie o dogmatach, ile poprzez wspólne poszukiwanie, poprzez „hipotezy” ukazujące właściwą drogę. To zaś jest możliwe jedynie dzięki właściwemu podejściu do Pisma świętego i oparciu się przede wszystkim na nim. W ten sposób autor prowadzi czytelnika do uznania konieczności włączenia się w nurt obecnej, krytycznej egzegezy, włączenia wymaganego od duszpasterzy przez Kościół nauczający. Co prawda wskazania pozytywne są w tym artykule o wiele uboższe od analizy trudności ze strony współczesnego słuchacza, niemniej ten właśnie artykuł budzi najwięcej refleksji nad naszą obecną formą głoszenia słowa Bożego.

Bruno Dreher, profesor pedagogiki religijnej i homiletyki na uniwersytecie w Bonn oraz redaktor czasopisma „Dienst am Wort”, otwiera swym artykułem część bardziej praktyczną. Opierając się na dokumentach Urzędu Nauczycielskiego krótko wspomina problemy współczesnej egzegezy, omówione szerzej przez poprzedników, skupia się jednak na stwierdzeniu, że podstawowym aktem ochrzczonego jest nie uczenie się dogmatycznie ujętego katechizmu, ale czytanie Pisma św. Przechodząc do zagadnienia treści i formy kaznodziejstwa posoborowego, odrzuca kazania tak zwane „biblicystyczne”, zajmując się jedynie samym tekstem biblijnym. Potrzeba obecnie kazań rzeczywiste „biblijnych”, które odnajdują aktualność Pisma świętego w życiu współczesnego Kościoła, a zarazem w życiu konkretnej jednostki. Kazanie ma być więc jednocześnie kościelne i egzystencjalne. Nie chodzi przy tym o moralizowanie, ale o ukazanie wezwania Bożego do realizacji jego planów w obecnym świecie.

Alois Stöger, rektor kolegium St. Maria dell’Anima w Rzymie, ukazuje na konkretnym przykładzie perykopy o uzdrowieniu opętanych (Mt 8,28—34) drogę, jaką musi przebyć kaznodzieja w poszukiwaniu właściwego sensu perykopy zgodnie ze wskazaniami współczesnej egzegezy i dokumentów kościelnych ostatniej doby. Artykuł ten przybliży i konkretyzuje założenia teoretyczne artykułów części pierwszej.

Albert Höfer, dyrektor instytutu pedagogiki religijnej w Grazu, formułuje tezy, stanowiące wskazania przy przygotowaniu homilii. Rozróżniając lekcje, zwłaszcza z listów, oraz Ewangelię dostrzega pewną zmienność dwu istotnych czynników, jakie stanowi prawda Chrystusowa i życie gminy. W lekcji punktem wyjścia jest życie gminy oświetlane prawdą Chrystusową. W Ewangelii prawda Chrystusowa jest ukazywana w kontekście potrzeb i sytuacji danej gminy chrześcijańskiej. Obie możliwości stoją również przed kaznodzieją. W żadnym jednak wypadku nie może zabraknąć jednego z tych zasadniczych elementów.

We wszystkich artykułach dostrzega się precyzyjną znajomość obecnego stanu wiedzy egzegetycznej, jak również stanowiska Kościoła. Jednocześnie

we wszystkich artykułach przebija troska o rozwiązanie trudnej i niejednokrotnie bolesnej sytuacji, w jakiej znalazło się obecnie kaznodziejstwo wobec postulatów współczesnej wiedzy biblijnej. Autorzy służą swym czytelnikom z prawdziwą maestrią naukową, a zarazem w sposób bezpośredni, przekonujący w swej prostocie. Można więc tę pozycję nie tylko polecić wszystkim profesorom homiletyki i teologii pastoralnej czy katechetyki oraz kaznodziejom, ale można ponadto postawić pytanie, czy nie warto by przetłumaczyć jej dla udostępnienia wszystkim służącym słowu Bożemu?

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Schriften der Bibel literaturgeschichtlich geordnet, t. I: Vom Thronfolgebuch bis zur Priesterschrift, Stuttgart—München 1968, Calwer Verlag — Kösel Verlag, s. 351.

N. Lohfink w swoim artykule, omawianym w poprzedniej recenzji, przedstawił historię powstania ksiąg St. Testamentu. Mocno podkreślił, że treść tych ksiąg jest organicznie związana z poszczególnymi etapami historii Izraela. Pozycja obecnie omawiana stanowi jakby konkretną ilustrację też powyżej wspomnianego artykułu. Hans Schwager podaje w niej wybór tekstów St. Testamentu nie w ich obecnym układzie, ale według ich historycznego narastania. Jako czas powstawania pierwszych redakcji piśmiennych przyjmuje okres rozkwitu królestwa za Dawida i Salomona. Całość dzieli na cztery zasadnicze grupy. W pierwszej umieszcza opowieści o wczesnym królestwie oraz dzieło Jahwisty. W drugiej łączy razem księgi Mądrości, związane z dworem królewskim, a zwłaszcza z wychowaniem młodzieży dworskiej, oraz psalmy, rodzące się w życiu kultycznym Izraela. Trzecią grupę tematyczną stanowią pisma prorockie od opowieści o Eliaszu aż do Deuteroizajasza. W czwartej grupie łączy razem deuteronomistyczne i kapłańskie opracowanie dziejów Izraela.

Teksty powyższe są niejednokrotnie próbą rekonstrukcji tekstu pierwotnego. Czasami autor pozostawia wstawki późniejszych redaktorów, zaznaczając zawsze ich pochodzenie.

Podstawą całej pracy jest twierdzenie, że w St. Testamencie historia, słowo i wiara tworzą nierozdzielną jedność. Dlatego właśnie prawdziwe zrozumienie Pisma świętego wypływa ze znajomości historii poszczególnych ksiąg. Myśl teologiczna tych ksiąg czy nawet rozdziałów jest uwarunkowana konkretną sytuacją Izraela.

Celem dopomożenia czytelnikowi do odkrycia tej zależności, a zarazem istotnej myśli teologicznej danej księgi, H. Schwager poprzedza poszczególne rozdziały czy podrozdziały wprowadzeniem historycznym i teologicznym, zgodnym z obecnym stanem wiedzy biblijnej. Również ciekawe i instryktywne są zamieszczone tablice.

We wstępie autor sam stwierdza, że praca jego zawiera w wielu punktach poglądy subiektywne. Rzeczywiście, odnośnie wielu punktów do dziś istnieją dyskusje między biblistami. Niemniej jest to praca pionierska i może bez wątplenia oddać usługi zarówno biblistom, jak i homiletom czy katechetom.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

ELISABETH GÖSSMANN, *Mann und Frau in Familie und Öffentlichkeit*, München 1964, Max Hueber Verlag, s. 125.

Książka zajmuje się zagadnieniem wzajemnego stosunku rodziny i społeczeństwa, oraz roli chrześcijaństwa w tworzeniu nowego modelu rodziny.